

WSTĘP

PO CO NAM KRYMINOLOGIA?

DOI 10.5281/ZENODO.3378219

Tytuł książki, którą trzymają Państwo w rękach, nie jest przypadkowy. Pytanie o sens i istotę badań kryminologicznych nieustająco towarzyszy Profesor Irenie Rzeplińskiej w Jej pracy naukowo-badawczej i edukacyjnej. Jako uczniowie, współpracownicy i przyjaciele Pani Profesor słyszeliśmy je nieraz – zadawane podczas zebrań Zakładu Kryminologii INP PAN, zmuszające nas wielokrotnie do próby udzielenia na nie odpowiedzi, a także do zastanowienia się, jaki jest cel prowadzonych przez nas badań empirycznych czy rozważań teoretycznych, tj. do czego powinny nas one doprowadzić.

Zbiór tekstów zamieszczonych w książce świadczy o tym, że wiele osób fascynujących się kryminologią również nurtuje pytanie o sens pracy naukowo-badawczej. Zebrane artykuły dostarczają interesujących odpowiedzi na to – na pozór – proste pytanie. Mamy nadzieję, że niniejsza książka wpisze się w kanon literatury kryminologicznej i pomoże czytelnikom otworzyć nowe horyzonty myślenia o przestępczości, jej zapobieganiu i kontrolowaniu.

Od początku kariery naukowej Profesor Irena Rzeplińska związana jest z Zakładem Kryminologii Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. W latach 2004–2016, przez trzy kolejne kadencje, pełniła tu funkcję zastępcy dyrektora ds. naukowych. Tutaj też cały czas prowadzi badania naukowe, które w 2016 r. zaowocowały uzyskaniem przez Nią tytułu profesora nauk prawnych. Jest redaktor naczelną najstarszego w Polsce czasopisma o profilu kryminologicznym – „Archiwum Kryminologii” (wcześniej przez wiele lat pełniła różne funkcje w redakcji tego czasopisma). Od 2018 r. jest także prezesem Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii.

W ramach pracy dydaktycznej Profesor Irena Rzeplińska swoją wiedzę dzieliła się ze studentami, wykładając w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Pedagogiki Specjalnej oraz na studiach doktoranckich prowadzonych w INP PAN. Przez wiele lat była kierowniczką reaktywowanych w INP PAN w 2002 r. studiów doktoranckich.

Za swoje osiągnięcia w pracy naukowej oraz społecznej Pani Profesor została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Brązowym Krzyżem Zasługi.

Profesor Irena Rzeplińska często powtarza, że ma w życiu naukowym dużo szczęścia, ponieważ zawsze zajmuje się tym, co fascynujące i nowatorskie, dostrzegając jednocześnie perspektywę historyczną oraz wpływ zmian społecznych na badane zjawiska. Obszar naukowych zainteresowań Profesor Ireny Rzeplińskiej był i pozostaje szeroki oraz zróżnicowany. Zajmowała się m.in. problematyką powrotności do przestępczości, a w szczególności zjawiskiem recydywy¹, przestępczością cudzoziemców i społecznymi postawami wobec nich². Wiele uwagi poświęcała problematyce przestępczości nieletnich i mechanizmom jej kontrolowania³. Obecnie prowadzi badania naukowe będące kon-

-
- 1 I. Rzeplińska, *Pa, pa, recydywo!!! O bezsensie regulacji w prawie karnym odpowiedzialności karnej w warunkach recydywy* [w:] P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2012; eadem, *Przestępczość w okresie nadzoru ochronnego*, Ossolineum, Wrocław 1985.
 - 2 W. Klaus, M. Lévy, I. Rzeplińska, M. Scheinost, *Refugees and asylum seekers in Central-European countries – reality, politics and the creation of fear in societies* [w:] H. Kury, S. Redo (red.), *Refugees and Migrants in Law and Policy Challenges and Opportunities for Global Civic Education*, Springer, Cham 2018; I. Rzeplińska, *Społeczeństwo polskie wobec migrantów* [w:] K. Buczkowski, W. Klaus, P. Wiktorska, D. Woźniakowska-Fajst (red.), *Zmiana i kontrola. Społeczeństwo wobec przestępczości*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017; W. Klaus, K. Laskowska, I. Rzeplińska (red.), *Przestępczość cudzoziemców. Aspekty prawne, kryminologiczne i praktyczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017; I. Rzeplińska, *Zapobieganie przestępczości cudzoziemców w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 2016, t. XXXVIII; eadem, *Cudzoziemcy – sprawcy przestępstwa przekupstwa na terenie Polski*, „Archiwum Kryminologii” 2016, t. XXXVIII; eadem, *Przestępczość cudzoziemców w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
 - 3 W. Klaus, I. Rzeplińska, D. Woźniakowska-Fajst, *Victimisation and delinquency of minors in Central-European countries* [w:] H. Kury, S. Redo, E. Shea (red.),

tynuacją tych rozważań, stawiając pytania dotyczące przyczyn oraz kierunków rozwoju karier kryminalnych osób, które w okresie nieletniości miały kontakt z wymiarem sprawiedliwości.

Profesor Irena Rzeplińska zawsze przywiązuje wagę do dbałości o popularyzatorską funkcję nauki: przygotowuje opinie prawne dotyczące zmian legislacyjnych, jest członkinią ciał doradczych przy różnych organach państwowych, wypowiada się w mediach, ale również publikuje teksty naukowe dotyczące wzajemnych relacji pomiędzy mediami i przestępczością⁴. W kręgu zainteresowań Pani Profesor znajdują się także problematyka funkcji pełnionych przez prawo w społeczeństwie oraz historia polityki kryminalnej⁵ i jej aktualny charakter. Jej nową fascynacją naukową jest natomiast sztuczna inteligencja i możliwości ponoszenia przez nią odpowiedzialności z tytułu deliktów.

Women and Children as Victims and Offenders. Background – Prevention – Reintegration. Suggestions for Succeeding Generations, Springer, Cham 2016; I. Rzeplińska, *Z badań nad karierami kryminalnymi nieletnich* [w:] A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska (red.), *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Profesora Jana Skupieńskiego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013; eadem, *Nieletni i reakcja na ich czyn* [w:] A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak (red.), *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 1, Adam Marszałek, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2012; eadem, *Kariery kryminalne nieletnich skazanych w warunkach art. 10 § 2 k.k.* [w:] A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger (red.), *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011; eadem, *Nieletni w badaniach katamnesticznych – dorosła przestępczość dawnych nieletnich* [w:] J. Wawrzyniak, M. Laskowska (red.), *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej. Księga Jubileuszowa dedykowana Prof. Marii Kruk-Jarosz*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009.

- 4 A. Kossowska, K. Buczkowski, W. Klaus, I. Rzeplińska, D. Woźniakowska-Fajst, *The role of politicians and the media in society's perception of crime* [w:] A. Šelih, A. Završnik (red.), *Crime and Transition in Central and Eastern Europe*, Springer, New York–Heidelberg–Dordrecht–London 2012; eadem, *Rola polityków i mediów w społecznym odbiorze przestępczości*, „Studia Prawnicze” 2012, nr 2; W. Klaus, I. Rzeplińska, D. Woźniakowska-Fajst, *Punitivity in Polish law, public opinion, and penal policy* [w:] H. Kury, E. Shea (red.), *Punitivity. International Development*, vol. 2, *Insecurity and Punitiveness*, Universitätsverlag Brockmeyer, Bochum 2011.
- 5 I. Rzeplińska, *Konfiskata mienia. Studium z historii polityki karnej*, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 1997.

Swoją wiedzę teoretyczną Profesor Irena Rzeplińska wykorzystywała w praktyce i angażowała się w działalność na rzecz ochrony praw człowieka. Była założycielką i od 1992 r. kierowniczką programu pomocy prawnej dla uchodźców i migrantów działającego w Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Cechą pracy Pani Profesor jest zespołowość. Badania prowadzone w Zakładzie Kryminologii INP PAN, w które była i jest zaangażowana, zawsze prowadzone są w grupie. Podczas spotkań omawiamy (Pani Profesor mówi, że „przegadujemy”) plany, problemy, wyzwania, wyniki badań. Wspólnie też publikujemy – wiele artykułów Profesor Rzeplińska napisała wspólnie ze swoimi współpracownikami – w tym także z nami.

Przy takiej okazji nie sposób nie wspomnieć również o codziennej współpracy z Panią Profesor. Mając zaszczyt i przyjemność być jej kolegami i koleżankami z Zakładu Kryminologii INP PAN, wielokrotnie byliśmy świadkami skutków (a może nawet cudów) pozytywnego myślenia Pani Profesor, postawy, że wszystko da się zrobić i wszystko się uda (choć czasem „trzeba wykonać telefon”). W dzisiejszych czasach, gdy komunikacja międzyludzka bazuje na poczcie elektronicznej i wiadomościach SMS, Pani Profesor zawsze stawia na bezpośrednią rozmowę.

Niegasnący uśmiech, błysk w oku, kiedy rozmawiamy o rzeczach ważnych, otwartość i przyjazność wobec bliższych i dalszych współpracowników, powodujące powracającą do Pani Profesor sympatię tych osób – wszystko to kojarzy nam się z Profesorem Ireną Rzeplińską.

Z ogromną przyjemnością zamieściliśmy w niniejszej książce teksty, które nawiązują do dorobku naukowego Profesor Ireny Rzeplińskiej, a jednocześnie stanowią wyraz uznania i życzliwości Autorów i Auterek wobec postawy naukowej Pani Profesor.

Konrad Buczkowski

Witold Klaus

Paulina Wiktorska

Dagmara Woźniakowska-Fajst